

ВИЩА ОСВІТА: ВИКЛИКИ, СПРИЧИНЕНІ COVID-19

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглянуто, узагальнено та класифіковано виклики, можливості та загрози для вищої освіти в Україні; ефективність, переваги та недоліки дистанційного навчання та організації навчального процесу в рамках онлайн освіти у ЗВО у світлі глобальних викликів, спричинених пандемією COVID-19.

Ключові слова: вища освіта, пандемія, онлайн освіта, дистанційне навчання.

Abstract

The article considers, summarizes and classifies the challenges, opportunities and threats to higher education in Ukraine; Effectiveness, advantages and disadvantages of distance learning and the organization of the online learning process in free economic education in the light of global challenges posed by the COVID-19 pandemic

Keywords: higher education, pandemic, online education, distance learning.

Вища освіта, починаючи з 2020 року зіштовхнулась із суттєвим глобальним викликом, що був спричинений пандемією COVID-19. Системи вищої освіти більшості країн світу виявились не готовими постати перед таким масштабним випробуванням, коли усі заклади освіти змушені були перейти на дистанційну форму навчання, що у свою чергу поставило складне завдання організації та забезпечення освітнього процесу у закладах вищої освіти. Такі різкі зміни суттєво вплинули на звичні режими передусім життя студентів та їхніх родин, а також і викладачів.

Узагальнивши результати аналізу джерельної бази [1; 2; 3; 4 та ін.] за темою дослідження, можемо зазначити, що науковці солідаризуються у виокремленні таких соціальних, культурних та економічних проблем, що постали перед вищою освітою:

- рівність доступу до навчання;
- забезпечення якісного освітнього процесу для спеціальностей, що потребують безпосередньої фізичної присутності;
- низька мотивація до навчання;

Услід за іншими дослідниками акцентуємо окрему увагу на таких проблемах:

- недостатнє матеріально-технічне забезпечення студентів та викладачів, тобто низька якість інтернет-з'єднання, застарілість комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення, низький рівень чи взагалі брак ІКТ-компетентностей (М. Желуденко, П. Василенко та ін.);
- дисбаланс обсягу лекційних та практичних занять (М. Желуденко та ін.);
- несприйняття дистанційного навчання як освітнього процесу (Н. Тертична, А. Козяк та ін.);
- обмеженість освітніх ресурсів, які можна використати поза університетом (Нищенко О. В. та ін.).

У дослідженні [5] автори наголошують на тенденції зростання рівня самотності студентів, появою психологічних проблем, суб'єктивне почуття пригніченості внаслідок самоізоляції відсутності живої комунікації з однолітками та викладачами. Тобто пандемія кинула виклик ментальному здоров'ю здобувачів освіти та викладачів. Автори дослідження [6] подають результати SWOT-аналізу щодо усвідомлення студентами НМУ ім. О. Богомольця слабких сторін та загроз дистанційного навчання й ефективності його використання для професійного самоздійснення. До ключових проблем автори відносять такі: брак практики (65% респондентів); відсутність єдиних принципів контролю знань (64% респондентів); відсутність навичок соціалізації (78% респондентів); зниження мотивації, самодисципліни (71% респондентів); недостатність контакту з викладачами (82% респондентів).

Ми дослідили ставлення до дистанційного навчання студентів Вінницького національного технічного університету (далі – ВНТУ). В опитуванні взяли участь 162 студенти 1-го, 2-го, 3-го курсів ВНТУ. Респондентам була запропонована анкета, що містила 10 запитань. На рисунках 1-2 та у таблиці 1 подано результати опитування.

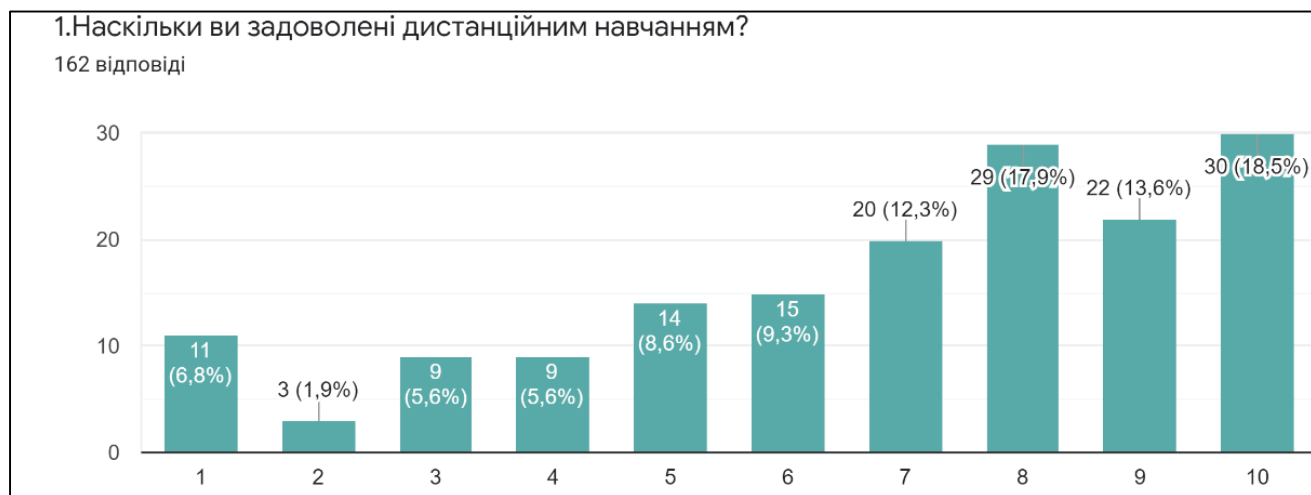

Рисунок 1 – Результати опитування

Таблиця 1 – Результати опитування

№	Запитання	Відповіді респондентів (у %)			
		так	скоріше так, ніж ні	ні	скоріше ні, ніж так
2	Чи втратили ви мотивацію до сумлінного виконання навчального плану у порівнянні із очним навчанням?	14,8	25,3	35,2	24,7
3	Чи достатнім є у вас матеріально-технічне та програмне забезпечення для виконання освітнього процесу	80,9			19,1
4	Чи ставали на заваді до отримання якісних консультацій недостатня ІКТ-компетенція викладачів	6,8	14,2	37	42
5	Чи впливає відсутність прямої комунікації на якість сприйняття та здобуття знань під час дистанційного навчання:	32,7	20,4	22,8	24,1
6	Чи відчуваєте ви самотність та пригніченість через відсутність живого спілкування із однокурсниками/викладачами під час дистанційного режиму навчання.	20,4	25,9	17,3	36,4
7	Легко чи важко вам сприймати інформацію під час онлайн занять?	14,2	42	33,3	10,5
8	Чи вплинула відсутність чи послабленість зовнішнього контролю негативно на процес самоорганізації та планування навчання?	18,5	21,6	32,7	27,2
9	Чи на вашу думку стало простіше складати іспити, заліки і т.д. через неможливість безпосереднього контролю за цими процесами?	24,7	34	25,9	15,4

Рисунок 2 – Продовження 1

Як бачимо, більше половини студентів задоволені дистанційним навчанням, однак у третини опитованих спостерігається зниження мотивації до навчання, підвищене почуття самотності через нестачу живого спілкування, невдоволеність відсутністю прямої комунікації із викладачем.

Міркуючи про подальшу долю дистанційного навчання, 46% респондентів зазначили, що дистанційний формат залишиться в межах змішаного навчання (лекції – дистанційно; практичні заняття – в аудиторії), 24% погоджуються із думкою, що дистанційне навчання має зникнути як неефективне, і лише 26% вважають, що дистанційне навчання повинно залишитися як ефективна форма. Зокрема, було наведено розгорнуті відповіді на це запитання, серед яких можна виокремити такі: «дистанційне навчання має залишитися як для здобувачів освіти, так і для викладачів, які того потребують (інвалідність, інфекційні захворювання, брак можливості з'явитись на аудиторне заняття)»; «дистанційне навчання повинно використовуватись лише для самоосвіти та курсів».

За нашими припущеннями, результати опитування вказують на значну потребу студентів у безпосередньому форматі навчання, живому спілкуванні, проведенні практичних занять аудиторно, зовнішньому контролю щодо виконання навального плану.

Як видно, результати нашого опитування корелюють з результатами, поданими в наукових працях [1; 2; 3; 4 та ін.], вони вказують на однакові виклики, що постали перед вищою освітою в умовах пандемії: інформатизаційні, модернізаційні, компетентнісні, особистісні тощо.

Безперечно, дистанційна освіта має багато переваг: технологічно й методично урізноманітнює процес навчання, робить його більш інформативним, доступним, мобільним та комфортним, дозволяє оптимізувати структурно-організаційні елементи освітнього процесу. Результати педагогічних досліджень вказують на те, що нині відбувається активне розв'язання проблем розробки й експериментальної перевірки нових науково-методологічних підходів до ефективної реалізації дистанційної освіти. Але залишається відкритим запитання: як подолати брак енергії живого спілкування – чи не найважливішого елементу освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Освіта в Україні: Виклики та перспективи. Інформаційно-аналітичний збірник МОН. Київ, 2020. 292 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2020/metod-zbirka-osvita-ta-covid-2020.pdf>
2. Желуденко М., Василенко П. Дистанційна освіта в період карантину. Національний авіаційний університет, м. Київ 2021. 2 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/354903395_DISTANCIJNA_OSVITA_V_PERIOD_KARANTINU

3. Желуденко М. Освіта в умовах пандемії виклики та можливості. Національний авіаційний університет, м. Київ 2021. 2-3 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/349607973_OSVITA_V_UMOVAN_PANDEMI_VIKLIKI_TA_MOZLIVOSTI
4. Желуденко М.О. Особливості переходу на дистанційну форму навчання: проблеми та перспективи. Національний авіаційний університет, м. Київ 2021. 4-6 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/356606221_OSOBLIVOSTI_PEREHODU_NA_DISTANCIJNU_FORMU_NAVCANNA_PROBLEMI_TA_PERSPEKTIVI
5. Губа Н. Суб'єктивне почуття самотності студентської молоді в умовах самоізоляції під час пандемії covid-19. / Губа Н., Мосол Н., Пономаренко О. та ін. / Проблеми сучасної психології. № 2 (21). 2021. С.24-32 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.journalsofznu.zp.ua/index.php/psych/article/view/2465>
6. Тертична Н.А., Козяк А.В. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ЗАГРОЗИ. Молодий вчений № 7 (95) липень 2021. С.28-32. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/919/883>
7. Нищенко О. В. ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19. Київський національний університет технологій та дизайну. Київ, Україна. 2021. 114 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/98/2472/5325-1>

Вовчарук Павло Юрійович — студент групи 2КН-21м, факультет інтелектуальних інформаційних технологій та автоматизації, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email : magister_vp@vntu.edu.ua

Залиубівська Оксана Броніславівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук ВНТУ, Вінниця, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

Vovchruk Pavlo – student of Intelligent Information Technologies and Automation Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: : magister_vp@vntu.edu.ua

Oksana B. Zaliubivska – Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor in Department of Philosophy and Human Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, Ukraine, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua